22/11/2024

Τα πεπραγμένα της πρώτης θητείας Τράμπ στη Μέση Ανατολή (2017-2021)

/ Γνώμες

- **Του Αρχιμ. Κυρίλλου Αλεξανδρόπουλου***

Η επάνοδος του Ντόναλντ Τραμπ στο αξίωμα του Προέδρου των ΗΠΑ, στις 6 Νοεμβρίου 2024, σηματοδοτεί μια νέα περίοδο για την Αμερική και τον κόσμο. Ο Ντόναλντ Τραμπ επανεξελέγη ο 47ος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών. Η άνετη νίκητου Τραμπ έπρεπε να ήταν αναμενόμενη, από τη στιγμή που οι δημοσκοπήσεις έκαναν λόγο για αμφίρροπο εκλογικό αγώνα μεταξύ του πρώην Προέδρου και της απερχόμενης Αντιπροέδρου. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το μέγεθος της νίκης του δεν συνιστά κάποια εκτροπή. Ο Τραμπ εκπροσωπεί όσα πιστεύει η μεγάλη πλειοψηφία του αμερικανικού λαού. Πολλά έχουν γραφτεί για την πολιτική που ο επανεκλεγόμενος Πρόεδρος θα ακολουθήσει στη Μέση Ανατολή, και αρχίζει να διαφαίνεται πως θα κυβερνήσει ο πλανητάρχης από την επιλογή των στελεχών. Σύμφωνα, με τις πολιτικές δηλώσεις, στην πρώτη του ομιλία σε γκαλά στη Φλόριντα, μετά τη νίκη του στις προεδρικές εκλογές, ο Τραμπ υποσχέθηκε ότι θα

τερματίσει τους πολέμους στη Μέση Ανατολή και την Ουκρανία. Υποστηρικτής μιας μη παρεμβατικής εξωτερικής πολιτικής, σχολίασε ότι πρέπει να σταματήσει ο πόλεμος στην Ουκρανία και θα εργαστεί για να τερματιστεί ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή.

Ας δούμε εν συντομία την πολιτική που ακολούθησε στο ζήτημα της Μέσης Ανατολής, κατά την διάρκεια της πρώτης του θητείας (2017-2021).

Κάνοντας μια ανασκόπηση της πολιτικής της πρώτης θητείας του Αμερικανού Προέδρου το 2017, η οποία σηματοδοτεί μια νέα περίοδο στη μεσοανατολική πολιτική των ΗΠΑ, η οποία χαρακτηρίζεται από ανατροπές που αφορούν τρεις παράγοντες: το πως αντιλαμβάνεται ο πρόεδρος τα συμφέροντα και την θέση της χώρας του στο διεθνές σύστημα, το πως αξιολογεί τους διεθνείς και περιφερειακούς κινδύνους και το πως προσλαμβάνει τη σημασία της Μέσης Ανατολής για τις ΗΠΑ.

Η εκτίμηση των παραγόντων αυτών και η αξιολόγηση τους διαμορφώσαν τη νέα πολιτική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, η οποία διαφοροποιείται από εκείνη την πολιτική Μπαράκ Ομπάμα, ως προς τα εξής:

Οι ΗΠΑ δεν είναι πλέον διατεθειμένες να κάνουν νέους πολέμους στη Μέση Ανατολή, όχι διότι δε διαθέτουν τα μέσα για να το κάνουν, αλλά διότι η Μέση Ανατολή δεν δημιουργεί πλέον σημαντικές απειλές εναντίον της. Από αυτή την οπτική πράγματι, δεν υπάρχει πλέον ο κίνδυνος της σοβιετικής επέκτασης που θα έπληττε τα αμερικανικά συμφέροντα, όπως στο παρελθόν.

Ακόμη, οι ΗΠΑ έχουν εσωτερική παραγωγή υδρογονανθράκων και τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής δεν είναι απαραίτητα για την ενεργειακή τους ασφάλεια, ενώ οι βασικοί εχθροί τους, δηλαδή η ισλαμική τρομοκρατία και το Ιράν δεν μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τους πολιτικούς θεσμούς και την οικονομική ευημερία της αμερικανικής κοινωνίας, αφού δεν θεωρείται πιθανή επανάληψη τρομοκρατικών επιθέσεων όπως αυτές της 11ης Σεπτεμβρίου εναντίον τους. Επίσης, η απώλεια ισχύος και επιρροής των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή είχε ήδη συμβεί επί προεδρίας Ομπάμα.

Η ΕΣΣΔ δεν υφίσταται ως οικουμενικός εχθρός απτός, σαφής και συμμετρικός. Υπάρχει όμως, η γενικότερη περιφερειακή αστάθεια, που δυναμιτίζει τη σταθερότητα στη Μέση Ανατολή, αλλά και ένας ασύμμετρος εχθρός, που δεν είναι άλλος από την ισλαμική τρομοκρατία, ο οποίος κάθε άλλοπαρά έχει πάψει να υπάρχει ή να είναι επικίνδυνος. Αν η ισλαμική τρομοκρατία δεν μπορεί να πλήξει τις ΗΠΑ, μπορεί άνετα να πλήξει τους συμμάχους τους, τόσο στη Δύση, όσο και

στη Μέση Ανατολή. Απόδειξη αυτής της πραγματικότητας, υπήρξε η τρομοκρατική επίθεση της χαμάς στο Ισράηλ (παραδοσιακός σύμμαχος των ΗΠΑ) στις 7 Οκτωβρίου 2023, με συνέπεια το Ισραήλ να αναλάβει την έναρξη ενός πολέμου, ο οποίος έχει πάρει τραγική εξέλιξη, όχι μόνο για τη Παλαιστίνη, με την ισοπέδωση της Γάζας (μιλάμε, πιά για γενοκτονία), αλλά και τον Λίβανο, με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς, καθώς απειλείται η ευρύτερη περιοχή της Μέση Ανατολή,μέχρι και σήμερα.

Εάν όμως οι ΗΠΑ δεν ενδιαφέρονται για την ασφάλεια της Δύσης, τότε γιατί να υπάρχει το ΝΑΤΟ και μάλιστα προκάλεσαν την έντονη αμερικανική αντίδραση οι δηλώσεις του Γάλλου προέδρου Μακρόν ότι « το ΝΑΤΟ είναι εγκεφαλικά νεκρό»;(LeMonde 03/12/2019). Εάν οι ΗΠΑ δεν ενδιαφέρονται ούτε για τη Μέση Ανατολή, τότε γιατί επιδιώκουν τη δημιουργία της Στρατηγικής Συμμαχίας της Μέσης Ανατολής, την οποία εξήγγειλε ο ίδιος ο πρόεδρος Τραμπ από την αρχή της θητείας του; Μήπως πρόκειται για έναν ιδιότυπο απομονωτισμό; Η ιδέα ενός νεο-απομονωτισμού ακόμη και αν έχει οπαδούς, δεν φαίνεται να μπορεί να γίνει πράξη στις σύγχρονες συνθήκες της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Ακόμα όμως και εάν αυτό ήταν δυνατό, τότε η εγκατάλειψη των συμμάχων των ΗΠΑ, θα σήμαινε την αυτονόμηση τους, με αποτέλεσμα την απώλεια της διεθνούς ηγεμονικής θέσης που θέλουν να δια τηρήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες για τον εαυτό τους.

Επί πλέον, μια τέτοια θεώρηση της Μέσης Ανατολής δεν λαμβάνει υπόψη ούτε την πολυπλοκότητα της περιοχής στα γειτονικά υποσυστήματα, ούτε παράγοντες όπως η επιστροφή άλλων διεθνών δρώντων, όπως της Ρωσίας και της Κίνας, ούτε τον πολλαπλασιασμό των μη-κρατικών δρώντων, που είναι ετερόκλητοι, όπως οι Κούρδοι της Συρίας, αλλά και το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας, καθώς και οι δεκάδες ένοπλες οργανώσεις που χρηματοδοτούνται από την περιοχή. Φαίνεται ότι αυτή η πολιτική προσέγγιση του Τραμπ είχε τρεις στόχους, συγκεκριμένα:

Πρώτο, να μην παραδεχθεί ότι η αντιμετώπιση πολιτικών προβλημάτων με χρήση στρατιωτικής βίας, που ήταν η πολιτική του Προέδρου Μπους του νεότερου, δημιούργησε στις ΗΠΑ πολύ περισσότερα προβλήματα από όσα έλυσε. Δεύτερο, να επιρρίψει στον προκάτοχό του τις ευθύνες για τις αμερικανικές αποτυχίες στη Μέση Ανατολή και τρίτο, υποκρύπτειτον στόχο του να εξακολουθήσουν οι ΗΠΑ να κατέχουν ηγεμονική θέση, χωρίς να επωμίζονται το ανάλογο κόστος.

Γι΄ αυτό τον λόγο, ο Πρόεδρος Τραμπ ζητούσε επιτακτικά να αναλάβουν το μεγαλύτερο μέρος του κόστους της συμμαχικής σχέσης με τις ΗΠΑ οι σύμμαχοι της Ουάσιγκτον, είτε επρόκειτο για το ΝΑΤΟ, είτε επρόκειτο για τα μέλη της Στρατηγικής Συμμαχίας της Μέσης Ανατολής, με αντάλλαγμα να εξακολουθήσουν

οι ΗΠΑ να εγγυώνται την ασφάλεια τους.

Αναλαμβάνοντας την προεδρία, ο Πρόεδρος Τραμπ διαφοροποιήθηκε εντελώς από την πολιτική για την Μέση Ανατολή του Μπαράκ Ομπάμα. Στην πραγματικότητα δεν επρόκειτο περί απλών αλλαγών, αλλά περί μίας προσπάθειας αποδόμησης της πολιτικής του προκατόχου του με επιστροφή στη μονομέρεια, ενώ απομακρύνθηκε και από πάγιες θέσεις της μεσανατολικής πολιτικής των ΗΠΑ. Απόδειξη αυτής της θέσης ήταν ότι στις 6 Δεκεμβρίου 2017 αναγνώρισε την Ιερουσαλήμ ως ενιαία πρωτεύουσα του εβραϊκού κράτους, δηλώνοντας ότι «όλα αυτά τα χρόνια, οι Αμερικανοί Πρόεδροι απέφυγαν να αναγνωρίσουν επίσημα την Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσα του Ισραήλ… Όμως,σήμερα, αναγνωρίζουμε το προφανές: ότι η Ιερουσαλήμ είναι η πρωτεύουσα του Ισραήλ. Αυτό δεν είναι τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από την αναγνώριση της πραγματικότητας».

Το 2018, οι στόχοι των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή περιγράφονται στην «Εθνική Στρατηγική Άμυνας των ΗΠΑ» ως εξής: « Θα σχηματίσουμε σταθερές συμμαχίες στη Μέση Ανατολή. Θα δημιουργήσουμε μια σταθερή Μέση Ανατολή, που δεν θα επιτρέπει στους τρομοκράτες να είναι ασφαλείς, που δεν θα κυριαρχείται από καμία εχθρική δύναμη προς τις ΗΠΑ και αυτό θα συνεισφέρει στη σταθερότητα της παγκόσμιας ενεργειακής αγοράς και στην ασφάλεια των εμπορικών δρόμων. Θα αναπτύξουμε ανθεκτικές συμμαχίες για να σταθεροποιήσουμε τα κέρδη μας στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία, αλλά και οπουδήποτε αλλού, για να κάνουμε οριστική την ήττα των τρομοκρατών αποκόπτοντάς τους από τις πηγές της δύναμής τους και για να αντισταθμίσουμε την επιρροή του Ιράν». Στις 8 Μαΐου 2018, ο Πρόεδρος Τραμπ ανακοίνωσε ότι οι ΗΠΑ αποσύρονται από τη Συμφωνία 5+1- Ιραν,(Τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, με αντικείμενο τα πυρηνικά, δηλαδή ΗΠΑ-Ρωσία-Βρετανία- Κίνα- Γαλλία-Γερμανία), την οποία είχε ήδη κατακρίνει ως «τη χειρότερη στην ιστορία», παρά τις επικίνδυνες συνέπειες που μπορεί να έχει μια τέτοια απόφαση στην περιφερειακή σταθερότητα. Παράλληλα, εξανάγκασε τους Ευρωπαίους συμμάχους των ΗΠΑ να παγώσουν τη Συμφωνία αυτή, απειλώντας τους με οικονομικά μέτρα και κυρώσεις εναντίον των ευρωπαϊκών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στο Ιράν στις ΗΠΑ.

Η πολιτική Τραμπ στη Μέση Ανατολή συνεχίστηκε με την προσπάθεια εγκαθίδρυσης μίας νέας «πολιτικής των δύο πυλώνων», που θα στηρίζεται στη Σαουδική Αραβία και στο Ισραήλ. Στα πλαίσια της πολιτικής Τραμπ, η συμμαχία αυτή είχε κάθε λόγο να είναι σταθερή και επιτυχής, από τη μία πλευρά διότι και οι δύο αυτές χώρες αποτελούν παραδοσιακούς σταθερούς συμμάχους των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολήκαι στο αραβο-περσικό Κόλπο και από την άλλη πλευρά, διότι έχουν έναν κοινό εχθρό, που είναι το Ιράν. Επομένως, οι ΗΠΑ θα μπορούν να ελέγχουν

την περιοχή, καταλαμβάνοντας τη θέση του επικυρίαρχου, αλλά χωρίς να επωμίζονται το πολιτικό και οικονομικό κόστος της παρουσίας και εμπλοκής αμερικανικών στρατευμάτων στις περιφερειακές κρίσεις. Επί πλέον, η πώληση οπλικών συστημάτων στις χώρες αυτές όχι μόνο θα είναι ιδιαίτερα προσοδοφόρο για τις ΗΠΑ, αλλά και θα ακυρώσει πωλήσεις όπλων από αντίπαλες χώρες, όπως η Ρωσία και η Κίνα, οι οποίες θεωρούνται ως οι βασικοί αντίπαλοι των ΗΠΑ.

Η αντιπαράθεση ΗΠΑ-Ιράν συνεχίστηκε, καθώς η Ουάσιγκτον εξακολουθούσε να κατηγορεί την Τεχεράνη για τρομοκρατική δράση, αλλά και για τη συνεχιζόμενη αστάθεια στο Ιράκ, και βεβαίως για την ανάμειξη της στη συριακή κρίση υπέρ του καθεστώτος Άσαντ. Όσο αφορά τη συριακή κρίση, ο Πρόεδρος Τραμπ ανακοίνωσε την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων, που είχαναποσταλεί για την καταπολέμηση του «Ισλαμικού Κράτους στο Ιράκ και την Μείζονα Συρία»(ΙΚΙΣ), εφ΄ όσον το ΙΚΙΣ νικήθηκε και έχασε τα εδάφη που ήλεγχε, τόνισε ότι μικρός αριθμός αμερικανικών στρατευμάτων θα παραμείνουν στο Ιράκ για να παρακολουθούν το Ιράν. Αναφορικά με την Τουρκία, ο Αμερικανός Πρόεδρος τήρησε μια απόλυτα ελαστική στάση στην τουρκική προσέγγιση προς τη Μόσχα, αλλά και έναντι της επιθετικής πολιτικής της Άγκυρας εναντίον των άλλων γειτόνων της, από τη Συρία και τη Λιβύη μέχρι την Ελλάδα και την Κύπρο. Όσο για το Αφγανιστάν, στις 29 Φεβρουαρίου 2020 στη Ντόχα του Κατάρ, οι ΗΠΑ υπέγραψαν συμφωνία με τους Ταλιμπάν, με την οποία δεσμεύονταν ότι θα αποσύρουν όλες τις δυνάμεις από τη χώρα, μέσα σε 14 μήνες.Τέλος, ο Πρόεδρος Τραμπ εξάντλησε τη μονομέρειά του στο Παλαιστινιακό, ανακοινώνοντας τη περίφημη «Συμφωνία του αιώνα».

Είναι αλήθεια ότι ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή είναι αποτέλεσμα της εξωτερικής πολιτικής του Μπαράκ Ομπάμα.Όμως, και η πολιτική Τραμπ δημιούργησε νέα προβλήματα στη Μέση Ανατολή, χωρίς να επιλύσει κανένα από τα προϋπάρχοντα. Παράλληλα, η πολιτική του, προκάλεσε σοβαρές τριβέςμεταξύ του Προέδρου και των διαφόρων θεσμικών κέντρων στις ΗΠΑ, σχετικά με τους χειρισμούς σε σημαντικά ζητήματα.

ο Αρχιμανδρίτης Κύριλλος Αλεξανδρόπουλος είναι Αν. Καθηγητής Δημοσίας Ασφάλειας & Διεθνούς τρομοκρατίας Της σχολής Μετεκπαίδευσης της Ελληνικής Αστυνομίας & Κέντρου Μελέτης Μεσογειακής & Μέσης Ανατολής